

Bản tin
NHẬT SẠM

GIỚI

Thuộc Dự án Giới & Truyền thông do CSAGA & Oxfam thực hiện

SỐ 34
THÁNG
12/ 2012

**TÂM LÝ ƯA CHUỘNG CON TRAI
NGUYÊN NHÂN GÂY
MẤT CÂN BẰNG GIỚI TÍNH KHI SINH**

Lời mở đầu

Thưa các nhà báo và các bạn đồng nghiệp!

Các nghiên cứu gần đây đã chỉ ra rằng nếu thực trạng mất cân bằng giới tính khi sinh tại Việt Nam tiếp tục tăng, thì sau 20 năm nữa chúng ta cũng phải đối mặt với nhiều vấn đề như: tình trạng mất ổn định trong thị trường hôn nhân do thừa nam thiếu nữ; gia tăng áp lực kết hôn sớm đối với phụ nữ; tăng nhu cầu về mai dâm và sẽ tràn lan các đường dây buôn bán phụ nữ và trẻ em như một số quốc gia trên thế giới v.v.. Một trong các nhóm nguyên nhân cơ bản dẫn tới tình trạng này là tâm lý ưa chuộng con trai. Tâm lý đó xuất phát từ các quan niệm về chuẩn mực xã hội: phải có con trai nối dõi tông đường, thờ cúng tổ tiên, phụng dưỡng cha mẹ khi tuổi già, v.v.. Những niềm tin, chuẩn mực này đã góp phần làm chính đáng hóa bạo lực đối với phụ nữ.

Với vai trò thay đổi niềm tin/ chuẩn mực xã hội mang tính tiêu cực thì liệu các sản phẩm truyền thông của chúng ta còn ẩn chứa định kiến giới, duy trì tâm lý ưa chuộng con trai, và một cách gián tiếp gây ra tình trạng mất cân bằng giới tính khi sinh hay không?

Và các định kiến đó thể hiện trong các sản phẩm truyền thông như thế nào? Và có phải lúc nào sạm giới, tinh thần ưa chuộng con trai cũng lộ diện rõ ràng không, hay là ẩn chứa trong những cách dùng từ ngữ/ diễn đạt quen thuộc?

Trong số bản tin này, chúng tôi rất mong muốn được cùng chia sẻ với các bạn những kinh nghiệm cũng như một số lưu ý để chúng ta có thêm nữa những bài viết nhạy cảm giới, xóa bỏ dần tư tưởng ưa chuộng nam giới, góp phần giảm tỉ lệ mất cân bằng giới tính khi sinh cũng như bạo lực trên cơ sở giới đối với phụ nữ.

Trân trọng giới thiệu
Nhóm cán bộ CSAGA và Oxfam

NGƯỜI PHỤ NỮ

DÁM CHỐNG LẠI LUẬT TỤC NGHIỆT NGÃ

Đã từng “phạm” phải 16 tội trong luật tục của dân làng bởi chị Ksor H’Đa dám đứng lên chống lại những hủ tục lạc hậu...

Không biết chị đã phải trải qua biết bao nhiêu sóng gió cuộc đời, không biết bao nhiêu thăng trầm của cuộc sống và sự nghiệt ngã đã vận vào cuộc đời chị, để rồi đến bây giờ chị hầu như không còn là Trưởng phòng Văn hóa - Thông tin huyện Krông Pa (Gia Lai) nữa, nhưng sự tàn ác của thời gian vẫn chưa kịp xóa hết nét xuân sắc trên gương mặt của cô sơn nữ xuân sắc một thời. Chị là Ksor H’Đa.

Cô sơn nữ lặn lội vì hủ tục

Quê H’Đa ở Ayun Pa (Gia Lai). Hồi những năm trước giải phóng, con em đồng bào dân tộc thiểu số được đi học là chuyện hiếm. Con gái được đi học lại càng hiếm hơn, thế mà Ksor H’Đa đã học được tới lớp 10.

Mộng ước trở thành cô giáo, đem ánh sáng khoa học đến với những nẻo đời đang chìm trong bóng đêm u tối của H’Đa nào ngờ bị đứt giữa chừng vì cha mẹ bắt cô phải nghỉ học để “bắt” chồng. Nhưng chính

cô do được hiểu biết nhiều hơn bạn bè cùng lứa, H’Đa muốn chống lại cuộc hôn nhân cưỡng ép này.

Tuy vậy, khát vọng tự do không chống nổi sức mạnh luật tục, cuối cùng H’Đa cũng phải làm vợ người mình không yêu. Sống với nhau mới được mấy tháng, H’Đa đã thấy Nay Pă (chồng cô lúc bấy giờ) có điều gì khác lạ. Hình như anh ta không ứng xử với cô như một người vợ. Có một cái gì đó rất khó cắt nghĩa trong ánh mắt

và thái độ của người chồng. Và rồi linh tính của H’Đa đã không nhầm.

Khi cô đang mang thai đứa con đầu thì bất ngờ Nay Pă tuyên bố ly dị để lấy con gái tỉnh trưởng Phú Bổn (lúc đó). Còn biết kêu ai, kiện ai, H’Đa đành ôm gói trở về với cha mẹ ở Plei La.

Thửa ấy, đất Chư Mố (Ayun Pa, Gia Lai) vốn nổi tiếng là đất có nhiều gái đẹp. Thời nữ sinh, H’Đa vốn đã đẹp vào

loại nhất nhì vùng này, giờ đã là “gái một con”, vẻ đẹp sơn nữ lại càng mặn mà hơn gấp nhiều lần. Và không biết bao trai làng say đắm đòi “bắt” nhưng như con chim đã bị một lần trúng tên, H’Da đã không còn muốn nhìn vào mắt ai... Rồi bắt đầu từ đây, cô sơn nữ của miền đại ngàn hoang thẳm này đã áp ủ ý định phải làm cho những luật tục cổ hủ, lạc hậu ấy thay đổi, để cuộc

sống của những thân phận thiếu nữ trên miền đất này bớt những khốn khó vì luật tục nghiệt ngã....

Năm 2002, sau một thời gian đau bệnh, chồng chị qua đời. Mặc dù lúc đó anh là Phó Chủ tịch phụ trách văn xã của huyện, dòng họ vẫn nhất quyết muốn làm ma cho anh theo phong tục người Jrai.

Hiểu những hạn chế, lạc hậu của phong tục, chị từ chối nghe theo. Nhà chồng mở hẳn một cuộc họp gia đình, mời cả một số đồng chí lãnh đạo huyện đến dự để... ra quyết định phạt vợ chị. Đến xử tội H’Da, ngoài Chánh án Tòa án Nhân dân huyện, Phó Chủ tịch Ủy ban MTTQ huyện còn có ông Rơ Châm Bơm (lúc bấy giờ là Phó Chủ tịch UBND tỉnh Gia Lai – Kon Tum) vốn là người “đồng hương” với mọi người.

Trong cuộc họp, chị H’Da bị “tuyên” đã phạm phải 16 tội trong luật tục: “Từ hồi lấy chồng đến nay H’Da đã mắc nhiều tội với làng, với gia đình chồng lắm. Nay chỉ cần kể ra 16 tội thế này: H’Da lấy M’Lá đã có con riêng, trong khi M’Lá vẫn còn trai tân, thế là một tội.

Ngày cưới, đáng lẽ phải đập bò để mọi người ăn uống no say nhưng chỉ thịt có một con heo, 2 tội. Cưới xong rồi đáng lẽ phải có một con bò cho nhà trai dắt về nhưng chị không có, 3 tội. Đi lấy vợ là con của nhà gái rồi, thế mà M’Lá lại còn về dắt bò của nhà đi là 4 tội.

Nàng dâu phải sắm cho cha chồng một bộ khổ áo, mẹ chồng một bộ váy áo; hai em gái, hai em trai chồng, mỗi người phải có một món quà cũng không có, 6 tội nữa là 10. Con đẻ ra phải cho theo họ mẹ, đời ông bà đến nay ai cũng làm thế, nay dám cho mang họ cha là 11 tội.

Làm ma chồng mà không đập bò, rồi để tang xong đáng lẽ vợ người chết muốn tắm thì phải xin phép nhà chồng, H'Da lại tự tiện không xin phép ai, đó là ba tội nữa là 14. Chồng chết thì không được chải đầu, quần áo để như lông con gà mái ấp (hồi xưa còn phải lấy cật nửa tự cứa vào mình cho chảy máu nữa vì theo luật tục như thế mới cùng chịu sự đau đớn với người đã khuất - PV) thế mà H'Da thì chải tóc, ăn mặc sạch sẽ...

Một năm chồng chết, đã không bỏ mà để con ma về với A tâu, lại bày đặt cúng 49 ngày, 100 ngày như người Kinh là có sao? Hai tội nữa, đếm đúng 16! Theo luật tục của làng, cứ mỗi tội H'Da mắc đó phải phạt 1 con bò. Nếu H'Da không muốn phạt bò thì cho đền tiền. 16 con, đếm đúng 32 triệu đồng!”

Theo phong tục, chị không thể nói to lên sự phản đối.

Chỉ còn một cách là cắn răng chịu đựng lời ra tiếng vào. Các con chị cũng bất bình khi mẹ chúng bị kết tội vô lý như vậy. Cuộc xử án diễn ra căng thẳng nhưng cuối cùng thì các “quan tòa” cũng bác bỏ cho cả 16 tội.

Tuy “trắng án” nhưng H'Da nghĩ: “Con người ta dù ở đâu, làm gì thì cũng không thể cắt bỏ được mối quan hệ quê hương, gia đình. Luật tục như cội rễ đã ăn sâu vào cuộc sống ngàn đời, không dễ một sớm một chiều mà dứt được. Cái gì quá quắt quá thì bỏ đi, cái gì châm chước được thì nên cố giữ cho ngoài yên trong ấm...”.

Và chính chị H'Da đã tuyên bố chấp nhận thi hành một phần tư “bản án”, nghĩa là sẽ đền cho nhà chồng 4 con bò gồm: Một con cho lễ cưới, một con đền nợ đám tang, một con đền phạt không bỏ mả. Một con trả nợ nhà chồng do M'Lá

dắt đi... rồi chị điềm tĩnh khuyên các con phân biệt rõ luật tục với tình cảm để không mất đi quan hệ với bên nội. Sau lần đó, chị mặc dù không còn tài sản gì nhưng vẫn cố đứng vững, tiếp tục sống, tiếp tục làm việc...

....

Với những người phụ nữ trên miền cao nguyên Ayun này, tấm gương của chị Ksor H'Da dám dũng cảm đương đầu với luật tục, vượt lên số phận nghiệt ngã để trở thành một cán bộ nữ có năng lực của huyện Krông Pa (Gia Lai), một tấm gương dám dấn thân để tìm lẽ sống đã được rất nhiều người khâm phục.../.

CTV Thanh Toàn – Hữu Cường/VOVonline

(Trích từ **Người phụ nữ dám chống lại luật tục nghiệt ngã** đăng trên **vov.vn** ngày **22/07/2012**).

Bài viết này khá dài nên chúng tôi chỉ xin trích lược một đoạn ngắn. Chắc hẳn các bạn đều nhận thấy những tập tục lạc hậu gây ra nhiều sức ép đối với phụ nữ. Đôi khi họ phải đánh đổi cả đời để dành lại quyền con người – những điều tưởng chừng như rất đơn giản, nhân văn như quyền tự do kết hôn, tự do lựa chọn cách sống của mình...

Nhưng rồi họ vẫn nỗ lực vượt qua để tìm sự tự do cho chính mình, cống hiến cho xã hội và gia đình. Những câu chuyện có thật này sẽ có sức lay động cũng như thay đổi cách nhìn, đánh giá những đóng góp của phụ nữ và xóa dần tâm lý ưa thích con trai.

BẠO LỰC TRÊN CƠ SỞ GIỚI

Tuyên bố của Liên Hợp Quốc về Xóa bỏ Bạo lực đối với phụ nữ do Đại Hội Đồng Liên Hợp Quốc thông qua năm 1993 đã định nghĩa Bạo lực trên cơ sở giới như sau:

Bất kỳ một hành động bạo lực nào dựa trên cơ sở giới dẫn đến hoặc có khả năng dẫn đến, những tổn thất về thân thể, tình dục, tâm lý hay những đau khổ của phụ nữ, bao gồm cả sự đe dọa có những hành động như vậy, sự cưỡng bức hay tước đoạt một cách tùy tiện sự tự do, dù nó xảy ra ở nơi công cộng hay trong cuộc sống riêng tư đều gọi là bạo lực trên cơ sở giới.

Các hình thức bạo lực trên cơ sở giới trong cuộc đời người phụ nữ bao gồm:

Giai đoạn	Các hình thức bạo lực
Trước khi sinh	Nạo phá thai vì mục đích lựa chọn giới tính, đánh đập trong quá trình mang thai với các ảnh hưởng về tình cảm, thể chất đối với phụ nữ, ảnh hưởng đến kết quả sinh đẻ, mang thai ép buộc (ví dụ như các vụ hiếp dâm hàng loạt trong chiến tranh).
Sơ sinh	Tục giết trẻ em gái, lạm dụng tình cảm và thể chất, sự phân biệt trong chế độ dinh dưỡng và chăm sóc y tế cho trẻ sơ sinh gái.
Thời thơ ấu	Tảo hôn, cắt bỏ bộ phận sinh dục, lạm dụng tình dục bởi các thành viên gia đình và người lạ, phân biệt trong chế độ dinh dưỡng và chăm sóc y tế đối với trẻ em gái, mại dâm trẻ em.
Thời niên thiếu	Hiếp dâm, quấy rối tình dục, buôn bán phụ nữ và trẻ em,...
Tuổi sinh sản	Bạo lực gia đình, lạm dụng tình dục tại nơi làm việc, ép sinh con trai,...
Tuổi già	Lạm dụng phụ nữ góa, lạm dụng người già,...

NG NHỒM PHÓNG VIÊN

Như thường lệ trong các bản tin trước, mời các bạn cùng tham gia “nhặt sạn” giới với nhóm bản tin. Các sạn giới có thể ẩn trong cách giệt tít, cách viết sapo, cách dùng từ hay tinh thần của toàn đoạn trích.

	Tít/ Từ ngữ/ Cách diễn đạt	Định kiến giới	Nhạy cảm giới
1	Trích bài Mách nhỏ bí quyết sinh con trai đăng ngày 30/6/2012 trên trang http://www.eva.vn :	X	
	<u>Rất nhiều chi em phụ nữ đang mong mỗi có một bé trai và họ thậm chí đã phải mất rất nhiều tiền, thời gian để đến các phòng khám sinh sản xin tư vấn. Nếu bạn cũng đang rơi vào tình huống trên, hãy tham khảo những bí quyết sinh con trai dưới đây...</u>	X	
2	Trích bài Anh ơi, về cho con bú trang 250, báo Đẹp, số 0137 , phát hành tháng 6/2010 :		
	Giữa các quán nhậu bia rót tràn ly, giữa Hồ Gươm Xanh, tiếng trò chuyện điện thoại to như loa phường của dân đền bù mới nổi, tiếng trả lời điện thoại của thằng bạn thân: <u>"Về cho con bú hả em?"</u> Sao nhẹ nhàng mà vang vọng thế. Hấn, người trẻ tuổi thứ hai tôi hâm mộ sau Bill Gates, một thân lập nghiệp giữa đất Hà Thành, vẫn con Dream mạn chính cũ, chiếc Nokia già nua, nhưng sở hữu vào trăm mét vuông đất trong nội thành, Hấn cười như biết lỗi khi không vui tới bên với bọn tôi, nhưng tôi khoái phong cách "pro" của hấn, vì mỗi lần đứng dậy ra về, cô tiếp viên nhẹ nhàng: "Anh ấy thanh toán xong rồi ạ"		X
3	Trích bài Những điều mẹ nên dạy cho con gái , đăng ngày 27/10/2011 trên trang http://afamily.vn :		
	...Dạy con nữ công gia chánh Lẽ dĩ nhiên, người mẹ nào cũng mong con gái mình trở thành người đảm đang, biết tháo vát việc nhà. Bởi thế, từ lúc còn nhỏ, mẹ phải dạy cho con gái những việc đơn giản nhất như nhặt rau, vo gạo, giặt giũ, dọn dẹp nhà cửa cho tới việc làm cỗ khi có khách hoặc vào dịp lễ tết, lên kế hoạch chi tiêu trong gia đình. Điều đó dần tạo nên cho con gái kĩ năng tề gia nội trợ, trái ngược với quan điểm sai lầm của một số bà mẹ cho rằng: "Muốn làm việc nhà tốt, sau này chỉ cần theo học một khóa nấu ăn là đủ". Có thể nói, một người mẹ đảm đang, tháo vát và có ý thức dạy con thì con gái họ sẽ học được rất nhiều đức tính quý báu này từ mẹ....		
4	Trích bài Con gái là con người ta trên trang afamily.vn ngày 14/01/2012:		
	... Hết Tết này thôi là con gái mẹ thành "con người ta" rồi, con gái sẽ không thức để cùng xếp hàng với mẹ, cũng không được đón Giao thừa hay đi chùa sáng mừng 1 cùng mẹ. Mẹ bảo "mẹ không sao", nhưng chắc chắn mẹ sẽ cô đơn lắm. Dù có thương mẹ đến đâu thì tôi cũng không thể bên mẹ cả ngày như bây giờ. Ngẫm thấy sao mà đúng: "Con gái là con người ta". Thương mẹ lắm!...		

5

Trích bài **Con gái vẫn có thể nói dối tông đường** trên trang phapluatttp.vn ngày 8/11/2010:

...Các nhà khoa học khuyến nghị thay đổi quan niệm ấy, con có thể mang họ mẹ, con gái có thể nói dối tông đường....

6

Trích **Con gái hiếu thảo ngày ngày đưa mẹ cầm điếu đi làm** đăng trên <http://news.zing.vn> ngày 15/03/2012:

Trong suốt hai năm ròng, bất kể nắng hay mưa, Trương Hiểu Văn đều đạp xe đưa người mẹ cầm điếu của mình cùng đi làm để tiện bề chăm sóc bà.

Câu chuyện cảm động về lòng hiếu thuận của cô gái người Đài Loan Trương Hiểu Văn được ví như truyền cổ tích trong xã hội hiện đại, với những giá trị cuộc sống đôi khi bị lãng quên giữa dòng đời hối hả...

7

Trích **Vợ chồng đang đảo ngược vị thế trong gia đình** trên vnexpress.net ngày 30/11/2012:

Số phụ nữ đứng tên chủ hộ và các tài sản giá trị tăng đáng kể, nhất là ở thành thị. Điều tra cho thấy gần 1/4 số người được hỏi khẳng định thu nhập của vợ nhiều hơn chồng.

... Sự bình đẳng của phụ nữ trong gia đình cũng thể hiện qua việc xã hội cởi mở hơn khi nhìn nhận về quan hệ tình dục trước hôn nhân của họ. Trước đây, người phụ nữ sẽ bị coi là thất đức nếu như có quan hệ trước. Hiện nay, một tỉ lệ không nhỏ chấp nhận chuyện “ăn cơm trước kẻng”, và tuy tỉ lệ chấp nhận nữ “vượt rào” thấp hơn so với nam nhưng cũng cho thấy sự thay đổi lớn. Sự cởi mở này cũng tương tự về quan niệm tình dục ngoài hôn nhân.

Vị thế người phụ nữ cao hơn còn được khẳng định trong việc đặt tên con. Những năm gần đây, họ hoặc tên của mẹ được đặt như một phần đệm trong tên con, ngay sau họ bố. Trong truyền thống, điều này không xảy ra.

Tỷ lệ phụ nữ đứng đơn xin ly hôn cao gấp 2 lần nam giới cũng thể hiện xu hướng chị em ngày càng tự chủ hơn khi quyết định những vấn đề quan trọng đời mình. Nó hoàn toàn khác với những quy định về việc cho phép người đàn ông bỏ vợ của Nho giáo.

Ngoài sự thay đổi trong ứng xử, vị thế của vợ chồng, thì gia đình Việt Nam hiện nay còn nhiều biến đổi khác. Ví dụ, ngoài gia đình hạt nhân (bố mẹ và đứa con) hay gia đình mở rộng (có nhiều thế hệ sống chung), còn có những kiểu gia đình mới như gia đình khuyết thiếu (bà mẹ đơn thân), gia đình sống thử, gia đình đồng giới...

8

Trích bài **Bản lĩnh đàn ông thời khủng hoảng** trên **Tạp chí Đàn ông, trang 35, số 73 & 74, Xuân 2012:**

Noel năm nào chúng mình có nhau, rồi đến Noel năm nay mình vẫn cứ lại có nhau, em giờ đây đã thành bà mẹ một con với bọn bê tã lót, anh giờ đây thành ông chồng, ông bố với những áp lực “cày cuốc” để nuôi sống một gia đình...

Câu chuyện phóng viên

CHIA SẺ CỦA NHỮNG NHÀ BÁO TRONG QUÁ TRÌNH THỰC HIỆN

các bài viết có

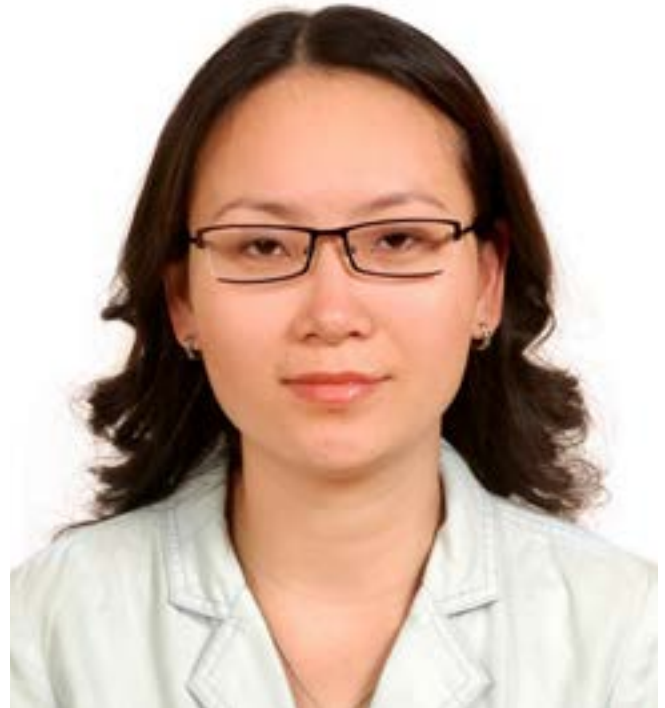
NHẠY CẢM GIỚI

Chị **Nguyễn Hồng Quyên** – hiện đang công tác tại **Đài Tiếng nói Việt Nam**. Chị đã đồng hành cùng CSAGA xây dựng và duy trì nhóm quan sát giới – “nhật sạt” giới trong chính các sản phẩm của đài. Các thành viên trong nhóm có nhiệm vụ phát hiện các chương trình còn định kiến giới và kịp thời tư vấn chuyên môn cho phóng viên. Chị Hồng Quyên đã có rất nhiều kinh nghiệm trong việc lồng ghép giới và xây dựng tin bài có nhạy cảm giới. Riêng với chủ đề: Truyền thông và mất cân bằng giới tính khi sinh, dưới góc độ của người làm nghề, chị có một số chia sẻ với bạn đọc:

Nhóm bản tin: Xin chào chị Hồng Quyên, chị có thể giới thiệu với bạn đọc một chút về công việc của chị?

PV Hồng Quyên: Hiện tại tôi công tác ở Phòng các vấn đề xã hội, Hệ Văn hóa Đời sống Khoa giáo của Đài Tiếng nói Việt Nam với vai trò quản lý Phòng, đưa ra ý tưởng, chủ đề, duyệt bằng, bài, trước khi lên sóng. Phòng tôi được phân công thực hiện 3 chương trình phát thanh: *Các vấn đề xã hội, Dân số, Môi trường và Cuộc sống* và chương trình *Nói vòng tay nhân ái*. Các đề tài, chủ đề của 3 chương trình mà Phòng đảm nhận đều có liên quan đến vấn đề giới, đặc biệt là hai chương trình *Các vấn đề xã hội và Dân số, Môi trường và Cuộc sống*...

Nhóm bản tin: Vậy chắc hẳn chị đã có rất nhiều kinh nghiệm đưa tin bài có nhạy cảm giới. Chị có thể chia sẻ với các bạn đọc, đặc biệt là những bạn trẻ?

*Hồng Quyên, phóng viên tại Đài Tiếng nói Việt Nam.
(Ảnh do nhân vật cung cấp)*

PV Hồng Quyên: Với sự cạnh tranh của các loại hình báo chí và biển thông tin của cuộc sống hiện đại, chúng tôi thường cố gắng khai thác càng nhiều thông tin càng tốt. Cũng như đưa được vấn đề mà dư luận xã hội quan tâm lên sóng, đảm bảo tính thời sự, chính xác và phục vụ mục đích truyền thông. Yếu tố giới cũng luôn được chúng tôi lưu tâm.

Tôi được tham gia các khóa tập huấn, hội thảo và mạng lưới những phóng viên viết về giới, vì thế tôi cũng có nhiều cơ hội tiếp cận với những chuyên gia giàu kinh nghiệm trong lĩnh vực này. Khi viết bài, hoặc làm công việc của người gác cổng, nghĩa là duyệt, biên tập bài của các PV trước khi lên sóng, bản thân tôi thấy ý thức hơn về tác động sản phẩm truyền thông của mình đối với thính giả, không chỉ góp phần làm cho xã hội hiểu hơn về giới và bình đẳng giới mà còn thay đổi quan niệm cổ hủ trọng nam khinh nữ dường như ăn sâu trong tiềm thức của không chỉ người dân mà cả các nhà quản lý, lãnh đạo ở các địa phương. Nói cụ thể hơn là bên cạnh độ chính xác, tính thời sự của vấn đề PV đề cập thì nhạy cảm giới cần được quan tâm hơn, từ những chi tiết nhỏ nhất cho tới cách dùng hình ảnh, câu chữ, tránh vô tình mà tạo ra quan điểm bất bình đẳng về giới.

Nhóm bản tin: Riêng với chủ đề Mất cân bằng giới tính khi sinh, người làm báo có thể khai thác khía cạnh nào để thúc đẩy bình đẳng giới?

PV Hồng Quyên: Có thể khai thác ở nhiều khía cạnh: ví dụ như nguyên nhân sâu xa của tình trạng mất cân bằng giới tính khi sinh là gì? Hệ lụy của nó? Công tác truyền thông chủ đề này có những khó khăn, rào cản ra sao? Hay đơn giản như, khi viết về người dân biển đảo, bạn có thể lồng ghép khía cạnh trọng nam khinh nữ như “tư tưởng phải

có con trai để nối nghiệp cha đi biển”. Hay là chủ đề sự bùng nổ các kỹ thuật siêu âm, sinh con theo ý muốn thiếu sự kiểm soát của các nhà quản lý trong khi chế tài không đủ mạnh vô tình tiếp tay cho tình trạng mất cân bằng giới tính khi sinh phát triển. Đây là những chủ đề mà PV của *Phòng Các vấn đề xã hội* đã thực hiện rất nhiều trong thời gian qua.

Nhóm bản tin: Theo chị, người làm báo nên lưu ý những điều gì để truyền thông loại bỏ tâm lý chuộng con trai, gây hậu quả mất cân bằng giới tính khi sinh?

PV Hồng Quyên: Như đã nói ở trên, một khi PV có ý thức về nhạy cảm giới khi viết bài, thì sản phẩm truyền thông đến với thính giả mới đảm bảo yếu tố thông tin và có định hướng dư luận về giới và bình đẳng giới... Đặc biệt khi truyền thông về mất cân bằng giới tính khi sinh, loại bỏ tâm lý chuộng con trai, PV rất cần trọng trong việc sử dụng từ ngữ, đôi khi vô tình lại bày tỏ quan điểm bất bình đẳng giới. Ví dụ nhầm lẫn khái niệm “thiên chức” khi gán với người phụ nữ với các công việc gia đình, chăm sóc con cái hay là cứ nhắc đến phụ nữ là phải nói đến gia đình, tề gia nội trợ, gắn với cái bếp, thậm chí là gọi bà nội trợ chứ không phải là người nội trợ. Nhiều bài viết thường có câu : “căn nhà thiếu vắng bàn tay người phụ nữ nên...” thế nọ thế kia. Hoặc từ ngày người chồng, trụ cột gia đình mất đi... cuộc sống khó khăn hơn... Tuy nhiên cũng nhiều bài viết lại cực đoan quá khi đề cao người phụ nữ. Bình đẳng giới tức là giới nam và giới nữ bình đẳng với nhau. Khẳng định vai trò, vị thế người phụ nữ trong gia đình và ngoài xã hội là để thúc đẩy bình đẳng giới nhưng nếu quá đà, lạm dụng thì chính chúng ta lại mắc vào bẫy bất bình đẳng giới. Tức là đi từ thái cực này sang thái cực khác, chỉ chăm chăm nói về phụ nữ mà ít đề cập nam giới.

Nhóm bản tin: Cảm ơn những chia sẻ vô cùng tâm huyết của chị. Có lẽ chính những tinh thần tiến bộ và cởi mở đã khiến chị trở thành người gác cổng – giám sát, biên tập những câu chữ, tin bài có nhạy cảm giới, góp phần nâng cao vị thế của phụ nữ. Chúc chị và gia đình có nhiều sức khỏe và bình an!

(Theo ghi chép của Nhóm bản tin)

Pháp lệnh về dân số của Ủy ban thường vụ Quốc hội số 06/2003 quy định:

Dịch vụ dân số là các hoạt động phục vụ công tác dân số, bao gồm cung cấp thông tin, tuyên truyền, giáo dục, vận động, hướng dẫn, tư vấn về dân số (sau đây gọi chung là tuyên truyền, tư vấn); cung cấp biện pháp chăm sóc sức khỏe sinh sản, kế hoạch hoá gia đình, nâng cao chất lượng dân số và các hoạt động khác theo quy định của pháp luật.

Một trong các hành vi nghiêm cấm:

Tuyên truyền, phổ biến hoặc đưa ra những thông tin có nội dung trái với chính sách dân số, truyền thống đạo đức tốt đẹp của dân tộc, có ảnh hưởng xấu đến công tác dân số và đời sống xã hội;

CÁC YẾU TỐ TẠO NÊN MỘT BÀI VIẾT

mang nhạy cảm giới khi nói tới chủ đề *Xóa bỏ tinh thần chuộng con trai*

Tinh thần ưa chuộng con trai – mà các nhà nghiên cứu hay gọi là “ước muốn thâm canh” đã ngấm sâu vào nhận thức của người Việt. Đôi khi bạn tỉnh táo và hiểu rằng, phải công bằng giữa nam và nữ, phải tránh lối nói: con gái thì phải thế này, con trai thì phải thế kia. Nhưng có lúc nào bạn vẫn bị mắc kẹt với những điều bạn nhận thức được và những điều ăn sâu vào tiềm thức của bạn – và bạn nói/ viết nó ra như một điều đương nhiên?

Các nước phương Tây vốn được xem là cực kỳ tôn trọng phụ nữ. Nhưng có đôi lúc, một cách rất khách quan chúng ta vẫn thấy tinh thần bất bình đẳng giới vẫn lẫn khuất đâu đó vô cùng tinh vi. Mấy tháng trở về trước, không có ngày nào là chúng ta không nóng vì scandal Kristen (vai Bella Swan trong phim **Hừng đông**) ngoại tình với đạo diễn Rupert. Nếu làm một khảo sát nho nhỏ, chúng tôi tin rằng, số tin bài chì trích /giọng điệu chì trích Kristen nhiều hơn rất nhiều tin bài về việc đạo diễn Rupert ngoại tình.

Cũng một vấn đề: ngoại tình, nhưng dường như công chúng có con mắt khoan dung hơn với đạo diễn Rupert. Còn Kristen trở thành bia đỡ đạn của dư luận. Hẳn rằng người ta cảm thấy khó tha thứ cho nữ giới ngoại tình hơn nam giới. Và dường như điều này nó nằm ngoài những nhận thức lý tính thông thường. Văn hóa trọng nam khinh nữ ăn sâu vào nếp nghĩ của rất nhiều người và đôi khi nó được thừa nhận một cách vô cùng tinh tế.

Trở lại với chủ đề truyền thông – mắt cân bằng giới tính khi sinh, chúng tôi phải thừa nhận rằng, đề tài này bắt đầu nóng trong thời gian gần đây. Tuy nhiên, việc thay đổi tâm lý ưa chuộng con trai không chỉ đơn thuần là thông tin về các hậu quả của việc mất cân bằng giới tính, mà còn thay đổi cách suy nghĩ, cách sử dụng ngôn ngữ khi nói về giới nam và nữ. Bởi lẽ, suy cho cùng, ngôn ngữ cũng là biểu hiện của văn hóa, của những quan

niệm thẩm mỹ về cái đẹp. Các bạn có thể xem xét một số khía cạnh sau:

1. Tránh lối diễn đạt nhấn mạnh sự lệ thuộc của phụ nữ sau hôn nhân :

Trong quan niệm truyền thống, khi lập gia đình, con gái thường theo chồng và cư trú tại nhà chồng. Mô hình cư trú này tạo nên suy nghĩ, khi con gái lấy chồng là theo nhà chồng, chăm sóc bố mẹ chồng, là “con của nhà người ta”.

Quan niệm này đã mặc nhiên phủ nhận những đóng góp của con gái trong việc phụng dưỡng cha mẹ lúc già hay trách nhiệm hương hỏa với gia đình. Chúng ta có thể ủng hộ, phân tích những mặt tích cực và thừa nhận mô hình cư trú bên ngoài để cộng đồng thay đổi suy nghĩ về đóng góp của phụ nữ sau khi lập gia đình, thay đổi tâm lý áp lực phải có con trai bằng mọi cách.

Những cách viết như thế này sẽ mang đến thông điệp tích cực :

“... Linh cũng nói rõ quan điểm muốn vợ chồng ở

lại (bên nhà ngoại) để tiết kiệm chi phí, để dành tiền mua một căn nhà mới sau đó hai vợ chồng sẽ chuyển ra. Nghe vợ nói anh thấy những tính toán của Linh thật đúng và phù hợp với hoàn cảnh của hai vợ chồng son. Đúng là sẽ không có điều gì hoàn hảo nhưng anh cứ sống tốt với bố mẹ và với vợ đã rồi chuyện gì đến sẽ đến...”

(Trích **Nỗi niềm chuyện ở rể**, đăng trên **dantri.com** ngày 22/09/2012).

“... Trong thời đại ngày nay nhiều người lớn tuổi đã có những suy nghĩ thoáng hơn về chuyện ở rể. Họ là những người có học thức, hiểu biết và lòng bao dung, yêu thương con cái nên luôn giữ chừng mực trong cư xử, giao tiếp. Trên cương vị là bố mẹ vợ, họ sẵn sàng tạo mọi điều kiện về vật chất và tinh thần để con rể khi sống cùng nhà được thoải mái nhất. ...”

(Trích **Ở rể ai khổ hơn ai**, đăng trên **eva.vn** ngày 17/3/2012).

Tình huống trong 2 đoạn trích trên nằm trong số rất nhiều câu chuyện các cặp vợ chồng trẻ lựa chọn mô hình sống bên ngoại. Những thay đổi về mặt mô hình gia đình là biểu hiện những thay đổi về quan niệm sống và chuẩn mực xã hội. Họ có cách nhìn cởi mở và thoáng hơn với việc sống chung với gia đình bên vợ – lâu nay vốn bị xã hội có cái nhìn thiên kiến là “lép vế”.

Tránh những cách diễn đạt sau:

“... Luân lý phong kiến với tam tòng tứ đức, khi trai gái đến tuổi hôn phối thì người nữ lấy chồng theo chồng và phụ thuộc hoàn toàn vào danh phận nhà chồng. Vì vậy mà đi lấy chồng cũng gọi là làm dâu. Đó là sự thuận lý, hợp lẽ đời. Nhưng có những hoàn cảnh nghịch lý, trở trêu là người nam về nhà vợ, đi theo vợ, danh phận phụ thuộc hoàn toàn vào nhà vợ. Đó gọi là đi ở rể.”

Hai từ ở rể đủ nói lên thân phận lép vế của bất cứ một trang nam nhi nào rơi vào hoàn cảnh đó. Điều đó cũng có nghĩa là những quyền lợi lớn nhất chính đáng nhất và thông thường nhất của đời một người đàn ông đã không còn. Nay những khuôn phép, luân lý chuẩn mực xã hội đã khác. Tính độc lập của mỗi cá nhân, mỗi gia đình trong dòng tộc, cộng đồng ngày một rõ nét và thân phận “ở rể” cũng trở nên muôn hình vạn trạng....”

(Trích **Ở rể ngày nay**, đăng trên **An ninh Thủ đô**, ngày 26/5/2012)

Các cách diễn đạt “tam tòng tứ đức”, “phụ thuộc hoàn toàn vào danh phận nhà chồng” hay “hai từ ở rể đã đủ nói lên thân phận lép vế của bất cứ nam nhi nào rơi vào hoàn cảnh đó”, đã nhấn mạnh sự lệ thuộc của phụ nữ sau kết hôn cũng như nỗi sỉ nhục dành cho nam giới, nếu anh ta ở nhà vợ - từ vai trò làm trụ cột anh ta phải nương nhờ nhà vợ (trái với lẽ thường). Những cách viết như thế này có thể gây nên cách hiểu vô cùng thiếu công bằng, có nguy cơ duy trì định kiến và bất bình đẳng giới.

2. Tránh lối diễn đạt hạ thấp giá trị phụ nữ và tạo tâm lý “được hưởng đặc quyền” của nam giới:

Trong Tiếng Việt, từ “quý tử” vốn dùng để nói về con trai trong những gia đình có vị thế xã hội. Xét về khía cạnh giới, từ “quý tử” còn gợi đến thứ

quyền lực vô hình khác “cảm giác được hưởng đặc quyền” trong gia đình. Khi một đứa con trai ra đời, nó được hưởng những quyền lợi hơn hẳn các chị trong nhà, như quyền thừa kế, quyền quyết định, quyền áp đặt các ý kiến khác. Và đôi khi việc sinh được con trai còn quyết định đến vị thế của mẹ/vợ/con dâu trong gia đình. Đó chính là nguyên nhân gây ra hiện tượng lựa chọn giới tính khi sinh.

Ví dụ như một số đoạn trích còn ẩn chứa nhiều định kiến:

“... Các người đẹp trong giới giải trí Hoa ngữ, sau khi lấy được chồng giàu sang phú quý đều lần lượt sinh con và sinh nhiều con.

Tuy nói rằng, thời buổi hiện đại, con trai con gái đều như nhau, nhưng tư tưởng trọng nam khinh nữ từ bao đời nay đã ăn sâu trong tư tưởng mọi người, ngay cả những nữ minh tinh hàng đầu cũng không tránh khỏi cái vòng luẩn quẩn, cố sức sinh con trai, có điều, không phải ai cũng may mắn sinh đôi quý tử như Lương Lạc Thi, hay hạnh phúc như Trương Bá Chi liên tiếp sinh ra hai công tử.

Làm dâu danh gia vọng tộc, được chồng yêu quý chưa chắc đã yên ấm hoàn toàn. Các bậc phụ huynh mới chính là người làm chủ gia đình, nếu không được lòng các đấng sinh thành thì hôn nhân vẫn còn nhiều sóng gió. Vì thế, sau khi bước vào cửa nhà giàu, trách nhiệm đầu tiên chính là sinh được con trai để nối dõi tông đường...”

(Trích bài **Sao Hoa ngữ và chuyện sinh con nối dõi tông đường** trên trang phunuonline.com.vn ngày 12/7/2012)

Hay

“...Sau bao nỗ lực, diễn viên nổi tiếng xứ cảng thơm đã sinh cho gia đình nhà chồng một cậu quý tử. Cô giờ là mẹ của ba đứa con, hai gái, một trai.

....

Việc Từ Tử Kỳ sinh con trai là tin mừng cho gia đình họ Lý. Người thân của diễn viên Hồng Kong tiết lộ, Lý Gia Thành vô cùng sung sướng khi có con trai “nối dõi tông đường”. Để “thưởng” vợ, anh mua cho cô chiếc du thuyền sang trọng và trang sức trị giá lên đến hàng chục triệu NDT.....”

(Trích bài **Từ Tử Kỳ sinh quý tử cho nhà tỷ phú** đăng trên ngoisao.net ngày 21/6/2012)

Một loạt cách diễn đạt “sau bao nỗ lực”, “để thưởng vợ”, “cậu quý tử”, “nối dõi tông đường”... cùng với giọng văn trầm trở và có phần háo hức khiến người đọc có thể hiểu việc sinh được con trai là một cái đích, một chuẩn mực mà mọi phụ nữ phải đạt được, dù họ là người thường hay là ngôi sao. Mục đích ấy nằm ngoài khái niệm liên quan đến vật chất, mà nó là danh dự, là vị thế của phụ nữ trong gia đình. Rõ ràng cách dùng từ này không mang lại hiệu quả truyền thông bình đẳng giới, thậm chí có phần xúc phạm phụ nữ.

Một ví dụ khác:

“Đàn ông là trung tâm của thế giới, đàn bà là trung tâm của đàn ông. Đàn ông luôn xoay quanh phụ nữ, họ luôn cố gắng để làm hài lòng phụ nữ. Người đàn ông một khi đã kết hôn, phụ nữ sẽ trở thành cái kết giữ tiền vĩnh cửu của họ. ...

Đàn ông vốn rất dễ tính trong sinh hoạt, họ dùng gì cũng được. Còn phụ nữ thì sao? Vì muốn làm cho bản thân xinh đẹp, họ không tính toán đến những điều khác. Họ chỉ vung tay là có thể tiêu hết số tiền mà người đàn ông vất vả làm mới kiếm được. Những thương nhân cũng tổng kết rằng, đàn ông là người kiếm tiền, bây giờ muốn kiếm lại tiền của họ là rất khó, phụ nữ là người tiêu tiền, kiếm tiền của họ sẽ dễ hơn nhiều....”

(Trích bài **Nhắm vào túi tiền của phụ nữ** trên **Tạp chí Đàn ông**, trang 35, số 73 & 74, **Xuân 2012**)

Cách viết trên có nguy cơ khiến độc giả hiểu rằng: Phụ nữ giỏi tiêu tiền, nam giới giỏi kiếm tiền. Phụ nữ gán -hưởng thụ bề nổi, nam giới -công việc cần trí tuệ. Chúng tôi đồ rằng có rất nhiều phụ nữ giỏi kiếm tiền hơn nam giới, và ngược lại.

Như vậy, ngoài việc loại bỏ những nghĩa tiêu cực trong cách dùng từ (như *cậu quý tử*, *cháu đích tôn*, *cậu ấm*,...) tạo tâm lý “hưởng đặc quyền” dành cho nam giới (đó cũng là nguyên nhân khiến nam giới sử dụng bạo lực khi họ cảm thấy không được đáp ứng mong đợi/ hay đơn giản là thể hiện quyền lực trong gia đình), chúng ta nên cũng nên tránh lối diễn đạt gán mác và hạ thấp giá trị phụ nữ.

3. Tăng thêm những bài viết thừa nhận đóng góp về năng lực của phụ nữ trong việc chăm sóc, phụng dưỡng cha mẹ:

Một trong những nguyên nhân tạo tâm lý ưa chuộng con trai là mong muốn có người chăm sóc tuổi già. Vì vậy để xóa bỏ tâm lý ưa chuộng con trai, chúng ta cần những cách đưa tin bài, thậm chí các chiến dịch truyền thông nâng cao giá trị của phụ nữ, nhấn mạnh khả năng tạo thu nhập cũng như chăm sóc, phụng dưỡng cha mẹ tuổi già.

Khi tìm kiếm trên google cụm từ khóa: con gái phụng dưỡng cha mẹ đẻ, có rất ít kết quả được tìm thấy. Đa phần là những câu chuyện buồn về con dâu – bố chồng/mẹ chồng như “*Phần nợ con dâu tẩm mẹ chồng như rửa xe*”, “*Con dâu mót thức ăn trong miệng mẹ chồng*”, “*Đau lòng con đếm ngày bắt mẹ già trả tiền phụng dưỡng*”.... Chúng ta cần thêm nữa những câu chuyện cảm động tạo sự thu hút của cộng đồng đến một thực tế rằng, phụ nữ (đặc biệt phụ nữ sau kết hôn) hoàn toàn có thể chăm sóc cha mẹ chu đáo về cả vật chất lẫn tinh thần. Đây cũng là một cách chia sẻ trách nhiệm của các thành viên gia đình, thay vì dồn hết lên đôi vai của nam giới, ví dụ:

“... Trong suốt hai năm ròng, bất kể nắng hay mưa, Trương Hiếu Văn đều đạp xe đưa người mẹ ốm yếu của mình cùng đi làm để tiện bề chăm sóc bà.

Câu chuyện cảm động về lòng hiếu thuận của cô gái người Đài Loan Trương Hiếu Văn được ví như truyện cổ tích trong xã hội hiện đại, với những giá

trị cuộc sống đôi khi bị lãng quên giữa dòng đời hối hả...”

(Trích *Con gái hiếu thảo ngày ngày đưa mẹ ốm yếu đi làm* đăng trên news.zing.vn ngày 15/03/2012)

4. Tăng thêm những bài viết cổ vũ và thừa nhận việc con gái hoàn toàn có thể đảm nhiệm việc thờ cúng tổ tiên và chăm nom phần mộ của những người trong gia đình:

Với văn hóa Á Đông, việc thờ cúng tổ tiên có một vai trò vô cùng quan trọng. Nó là cầu nối giữa các thế hệ trong gia đình. Trong quan niệm truyền thống, nam giới thường là người thừa tự, đảm nhiệm việc hương hỏa tổ tiên và chăm sóc phần mộ của những người trong gia đình. Vì thế, nam giới – mặc nhiên được thừa nhận các đặc quyền về quyền lực trong gia đình.

Để xóa dần tâm lý chuộng con trai để có người thừa tự, truyền thông có thể thay đổi nhận thức của cộng đồng, bằng cách truyền thông Luật và khẳng định đóng góp của phụ nữ. Pháp luật Việt Nam, họ tộc có thể được tiếp tục thông qua con gái hoặc con trai. Vì thế chúng ta có thể có các chiến dịch truyền thông, xây dựng tuyến bài nhằm củng cố nhận thức của cộng đồng về việc con gái có thể tiếp tục truyền lại họ, dòng giống gia đình.

Ở góc độ lịch sử lập pháp, ở Việt Nam tuyệt đối không có việc đối xử phân biệt nam nữ:

Bằng chứng là bản Hiến pháp đầu tiên năm 1946 và Sắc lệnh 97 về sửa đổi một số quy lệ, chế định trong dân luật vốn được coi là văn bản pháp lý đầu tiên về hôn nhân gia đình của Nhà nước, đều đã đề cập tới việc xóa bỏ quyền gia trưởng, đàn bà bình đẳng với chồng về mặt hộ. Quan điểm này vẫn được duy trì cho tới ngày nay trong các VBQPPL sau này về hôn nhân gia đình, về dân sự. Theo đó, thì nam và nữ đều có quyền bình đẳng như nhau về mọi chuyện trong đó có cả vấn đề thờ phụng cha mẹ. Nhưng trong một xã hội, bao giờ cũng có hai công cụ điều tiết đó là pháp luật và luật tục, tập quán. Tập quán người Việt vẫn nhận thức sâu nặng rằng người phụ nữ phải “phu xướng phụ tùy” nên không có chuyện được thờ phụng cha mẹ mình. Từ tập quán này mà nhiều cặp vợ chồng đã cố để bằng được con trai để sau này có người thờ cúng. Theo tôi, quan niệm này không thể thay đổi trong ngày một ngày hai được mà phải có thời gian. Có điều, chúng ta cần nhớ duy trì truyền thống là điều tốt, nhưng sẽ tốt hơn nếu đó là những tập quán tốt đẹp và tiến bộ.

Ông Nguyễn Văn Cừ
(Phó Chủ nhiệm Khoa Pháp luật Dân sự, ĐH Luật Hà Nội)
(Trích theo Phaluatvn.vn)

5. Thông tin một cách đầy đủ trong những bài viết hướng dẫn sinh con trai và các quảng cáo biện pháp nạo phá thai:

Theo khảo sát của chúng tôi, số lượng bài viết hướng dẫn sinh con trai nhiều hơn rất nhiều bài viết hướng dẫn sinh con gái. Và hầu hết các bài viết này chỉ dừng lại ở mức cung cấp thông tin về lựa chọn chế độ dinh dưỡng và các tư thế quan hệ vợ chồng. Dưới góc độ giới, chúng tôi cho rằng những bài viết thế này có nguy cơ cổ vũ cho tinh thần chuộng con trai và dẫn tới hiện tượng người ta tìm mọi cách để có được con trai. Thậm chí nhiều bậc cha mẹ đã chọn biện pháp phá thai khi biết giới tính thai nhi là nữ.

Trong nhiều trường hợp, vì mắc một số bệnh, việc có thai sẽ gây nguy hiểm đến tính mạng của người mẹ. Vì thế, việc phá thai – xét một khía cạnh nào đó vẫn là quyền tự do lựa chọn cũng như quyền sống còn của con người. Tuy nhiên, nếu chỉ vì ham muốn con trai để nối dõi tông đường, phụng dưỡng cha mẹ,... để thực hiện các mong đợi của xã hội mà các bậc cha mẹ nạo phá thai thì đó được xem là hành vi bạo lực trên cơ sở giới và thiếu tính nhân văn. Vì thế, khi đăng các bài viết hướng dẫn sinh con theo ý muốn và quảng cáo các biện pháp nạo phá thai chúng ta cần cung cấp đầy đủ thông tin về sức khỏe cũng như pháp luật. Đặc biệt cần có thêm những chuỗi bài viết nói về lương tri và sự quý trọng sinh mạng/cuộc sống của con người.

ĐÁP ÁN CHO MỤC “ÔNG NHÒM PHÒNG VIÊN”

Tít/ Từ ngữ/ Cách diễn đạt	Định kiến giới	Nhạy cảm giới	Phân tích
<p>1 { Trích bài Mách nhỏ bí quyết sinh con trai đăng ngày 30/6/2012 trên trang http://www.eva.vn:</p> <p><u>Rất nhiều chị em phụ nữ đang mong mỗi có một bé trai và họ thậm chí đã phải mất rất nhiều tiền, thời gian để đến các phòng khám sinh sản xin tư vấn. Nếu bạn cũng đang rơi vào tình huống trên, hãy tham khảo những bí quyết sinh con trai dưới đây...</u></p>	X		Cách diễn đạt này có nguy cơ khiến người đọc hiểu rằng: tâm lý muốn con trai là điều bình thường. Thậm chí người ta còn phải làm mọi cách để có được con trai.
<p>2 { Trích bài Anh ơi, về cho con bú trang 250, báo Đẹp, số 0137, phát hành tháng 6/2010:</p> <p><u>Giữa các quán nhậu bia rót tràn ly, giữa Hồ Gươm Xanh, tiếng trò chuyện điện thoại to như loa phường của dân đèn bù mới nổi, tiếng trả lời điện thoại của thằng bạn thân: “Về cho con bú hả em?” Sạo nhẹ nhàng mà vang vọng thế. Hấn, người trẻ tuổi thứ hai tôi hâm mộ sau Bill Gates, một thân lập nghiệp giữa đất Hà Thành, vẫn con Dream mạn chín cũ, chiếc Nokia già nua, nhưng sở hữu vào trăm mét vuông đất trong nội thành, Hấn cười như biết lỗi khi không vui tới bên với bọn tôi, nhưng tôi khoái phong cách “pro” của hấn, vì mỗi lần đứng dậy ra về, cô tiếp viên nhẹ nhàng: “Anh ấy thanh toán xong rồi ạ</u></p>		X	Việc nhà, chăm sóc con cái (đặc biệt là con nhỏ) thường được gắn với phụ nữ. Nhưng câu chuyện trong đoạn trích trên ủng hộ cách đánh giá khác về “một người đàn ông chân chính”: là người có trách nhiệm với gia đình và xã hội. Họ là những con người biết yêu thương và chăm sóc con cái từ những việc nhỏ nhất.
<p>3 { Trích bài Những điều mẹ nên dạy cho con gái, đăng ngày 27/10/2011 trên trang http://afamily.vn:</p> <p><u>...Dạy con nữ công gia chánh</u></p> <p><u>Lễ dĩ nhiên, người mẹ nào cũng</u></p>	X		Bằng cách mở đầu mệnh đề “lễ dĩ nhiên...” người viết khẳng định vai trò nội trợ gắn với phụ nữ.
			Nội trợ và một công việc không được trả công và hiện nay, trung bình phụ nữ mất 2-3 lần thời gian cho việc nhà so với nam giới. Áp lực của

Tít/ Từ ngữ/ Cách diễn đạt	Định kiến giới	Nhạy cảm giới	Phân tích
<p>3 { <u><i>mong con gái mình trở thành người đảm đang, biết tháo vát việc nhà. Bởi thế, từ lúc còn nhỏ, mẹ phải dạy cho con gái những việc đơn giản nhất như nhặt rau, vo gạo, giặt giũ, dọn dẹp nhà cửa cho tới việc làm cỗ khi có khách hoặc vào dịp lễ tết, lên kế hoạch chi tiêu trong gia đình. Điều đó dần tạo nên cho con gái kỹ năng tề gia nội trợ, trái ngược với quan điểm sai lầm của một số bà mẹ cho rằng: “Muốn làm việc nhà tốt, sau này chỉ cần theo học một khóa nấu ăn là đủ”. Có thể nói, một người mẹ đảm đang, tháo vát và có ý thức dạy con thì con gái họ sẽ học được rất nhiều đức tính quý báu này từ mẹ....</i></u></p>			<p>công việc nội trợ khiến phụ nữ mất dần cơ hội phát triển bản thân, cũng như là đóng góp về mặt kinh tế đối với xã hội.</p> <p>Hơn nữa, chia sẻ việc nhà cũng là trách nhiệm chung của các thành viên gia đình.</p>
<p>4 { Trích bài <u>Con gái là con người ta</u> trên trang <u>afamily.vn ngày 14/01/2012</u>:</p> <p><u><i>... Hết Tết này thôi là con gái me thành “con người ta” rồi, con gái sẽ không thức để cùng xếp hàng với mẹ, cũng không được đón Giao thừa hay đi chùa sáng mừng 1 cùng mẹ. Mẹ bảo “mẹ không sao”, nhưng chắc chắn mẹ sẽ cô đơn lắm. Dù có thương mẹ đến đâu thì tôi cũng không thể bên mẹ cả ngày như bây giờ. Ngẫm thấy sao mà đúng: “Con gái là con người ta”. Thương mẹ lắm!...</i></u></p>	X	X	<p>Tác giả bài viết nhấn mạnh đến hai lần “Con gái là con người ta” – đã truyền tải một thông điệp mang tính tiêu cực – sự phụ thuộc của phụ nữ sau hôn nhân.</p> <p>Chính quan niệm này đã cổ vũ cho tinh thần chuộng con trai để nối dõi tông đường – một trong những nguyên nhân lựa chọn giới tính khi sinh, gây ra bạo lực giới đối với phụ nữ (ngay cả khi họ chưa được chào đời).</p>
<p>5 { Trích bài <u>Con gái vẫn có thể nối dõi tông đường</u> trên trang <u>phapluatttp.vn ngày 8/11/2010</u>:</p> <p><u><i>...Các nhà khoa học khuyến nghị thay đổi quan niệm ấy, con có thể mang họ mẹ, con gái có thể nối dõi tông đường....</i></u></p>		X	<p>Những bài viết theo tinh thần tích cực này thay đổi thái độ, thừa nhận vai trò nối dõi tông đường của phụ nữ. Xóa bỏ dần tâm lý bằng mọi cách có được con trai, gây ra những hệ lụy cho chính bản thân gia đình và cộng đồng.</p>

6

Tít/ Từ ngữ/ Cách diễn đạt

Định
kiến
giới

Nhạy
cảm
giới

Phân tích

Trích **Con gái hiếu thảo ngày
ngày đưa mẹ cầm điếu đi làm**
đăng trên <http://news.zing.vn>
ngày 15/03/2012:

*Trong suốt hai năm ròng, bất kể
nắng hay mưa, Trương Hiếu Văn
đều đạp xe đưa người mẹ cầm
điếu của mình cùng đi làm để tiện
bề chăm sóc bà.*

*Câu chuyện cảm động về lòng hiếu
thuân của cô gái người Đài Loan
Trương Hiếu Văn được ví như
truyền cổ tích trong xã hội hiện đại,
với những giá trị cuộc sống đôi khi
bị lãng quên giữa dòng đời hối hả.*

X

Những câu chuyện như thế này sẽ khiến người
đọc cảm nhận được sự hiếu thảo, trách nhiệm
của con gái đối với cha mẹ. Đồng thời nhìn nhận
một cách công bằng đối với những đóng góp
của phụ nữ đối với gia đình lớn của họ.

Phản đồng hiện nay vẫn theo quan niệm cũ,
chỉ có con trai mới là con mình, con gái là con
người ta. Nuôi lớn, đến lúc gả chồng là xong
trách nhiệm. Quan niệm này gây tác hại đối với
tất cả các thành viên. Vừa gây áp lực phải có
con trai, vừa tạo khoảng cách giữa con gái với
bố mẹ đẻ. Không ít những câu chuyện, người
phụ nữ bị bạo lực gia đình, nhưng không thể kêu
cứu bố mẹ đẻ, vì cho rằng: con lấy chồng thì ăn
đời ở kiếp với chồng, phụ thuộc hoàn toàn vào
chồng. Bố mẹ không can thiệp cuộc sống riêng,
ngay cả khi con gái của họ phải gánh chịu bạo
lực trong thời gian dài.

7

Trích **Vợ chồng đang đảo
ngược vị thế trong gia đình** trên
vnexpress.net ngày 30/11/2012:

*Số phụ nữ đứng tên chủ hộ và các
tài sản giá trị tăng đáng kể, nhất là
ở thành thị. Điều tra cho thấy gần
1/4 số người được hỏi khẳng định
thu nhập của vợ nhiều hơn chồng.*

*... Sự bình đẳng của phụ nữ trong
gia đình cũng thể hiện qua việc xã
hội cởi mở hơn khi nhìn nhận về
quan hệ tình dục trước hôn nhân
của họ. Trước đây, người phụ nữ
sẽ bị coi là thất đức nếu như có
quan hệ trước. Hiện nay, một tỉ lệ
không nhỏ chấp nhận chuyện “ăn
com trước keng”, và tuy tỉ lệ chấp
nhận nữ “vượt rào” thấp hơn so với
nam nhưng cũng cho thấy sự thay
đổi lớn. Sự cởi mở này cũng tương
tự về quan niệm tình dục ngoài hôn
nhân.*

*Vị thế người phụ nữ cao hơn còn
được khẳng định trong việc đặt tên
con. Những năm gần đây, họ hoặc
tên của mẹ được đặt như một phần
đệm trong tên con, ngay sau họ
bố. Trong truyền thống, điều này
không xảy ra.*

X

X

Toàn bài viết, toát lên tinh thần tích cực, đưa ra
những dẫn chứng về sự thay đổi vị thế trong xã
hội. Bài viết như thế này sẽ vô cùng hữu ích, nó
phản ánh thực tế khách quan về sự tự chủ của
phụ nữ trong cuộc sống hiện đại.

Tuy nhiên, phần tít có phần thiếu nhạy cảm giới:
“Vợ chồng đang đảo ngược vị thế trong gia
đình”. Cách dùng từ “đảo ngược”, khiến người
đọc hình dung có chiều “thuận” - chồng làm chủ
gia đình. Còn việc vợ làm chủ gia đình sẽ là trái
khoáy và ngược đời. Giá như cách giật tít khác
đi một chút, bài viết sẽ mang tinh thần bình đẳng
và nhạy cảm giới thực sự.

Tít/ Từ ngữ/ Cách diễn đạt	Định kiến giới	Nhạy cảm giới	Phân tích
<p>7</p> <p>Tỷ lệ phụ nữ đứng đơn xin ly hôn cao gấp 2 lần nam giới cũng thể hiện xu hướng chị em ngày càng tự chủ hơn khi quyết định những vấn đề quan trọng đời mình. Nó hoàn toàn khác với những quy định về việc cho phép người đàn ông bỏ vợ của Nho giáo.</p> <p>Ngoài sự thay đổi trong ứng xử, vị thế của vợ chồng, thì gia đình Việt Nam hiện nay còn nhiều biến đổi khác. Ví dụ, ngoài gia đình hạt nhân (bố mẹ và đứa con) hay gia đình mở rộng (có nhiều thế hệ sống chung), còn có những kiểu gia đình mới như gia đình khuyết thiếu (bà mẹ đơn thân), gia đình sống thử, gia đình đồng giới...</p>			
<p>8</p> <p>Trích bài Bản lĩnh đàn ông thời khủng hoảng trên Tạp chí Đàn ông, trang 35, số 73 & 74, Xuân 2012:</p> <p>"Noel năm nào chúng mình có nhau, rồi đến Noel năm nay mình vẫn cứ lại có nhau, <u>em giờ đây đã thành bà mẹ một con với bốn bề tã lót, anh giờ đây thành ông chồng, ông bố với những áp lực "cày cuốc" để nuôi sống một gia đình..."</u></p>	X		Trong đoạn trích này, hình ảnh người phụ nữ - gắn với tã lót, chăm sóc con nhỏ, nam giới - gắn với vai trò trụ cột "nuôi sống gia đình"...- quan niệm vai trò giới, cổ xúy thêm tư tưởng bất công, thiên lệch đóng góp cũng như vai trò phụ nữ trong xã hội.

Các hành vi vi phạm pháp luật về bình đẳng giới trong lĩnh vực y tế bao gồm:

- Cản trở, xúi giục hoặc ép buộc người khác không tham gia các hoạt động giáo dục sức khỏe vì định kiến giới
- Lựa chọn giới tính thai nhi dưới mọi hình thức hoặc xúi giục, ép buộc người khác phá thai vì giới tính của thai nhi

(Luật bình đẳng giới, trang 29 – Trích từ **Hệ thống các văn bản quy định hiện hành về bình đẳng giới và phòng, chống bạo lực gia đình**)

“ Trong số những cái giá phải trả cho sự bất bình đẳng giới thì nặng nề nhất là những tổn hại về chất lượng cuộc sống con người... xã hội nào có sự bất bình đẳng giới gay gắt và dai dẳng thì xã hội đó sẽ phải trả cái giá đắt hơn cả sự nghèo đói, suy dinh dưỡng, ốm đau và những sự bần cùng khác.

(Trang 14, **Tổng quan - Đưa vấn đề giới vào phát triển**, Ngân hàng Thế giới, năm 2000)

”

Chịu trách nhiệm xuất bản: **Ths. Nguyễn Văn Anh**
Giám đốc CSAGA

Biên tập nội dung: **Bùi Thị Thanh Hòa**
Trưởng phòng tư vấn
Phạm Thị Phương Lê
Cán bộ về Giới

CƠ QUAN THỰC HIỆN:

Oxfam

22 Lê Đại Hành, Hà Nội, Việt Nam
Tel: (04) 3945.4362/ (04) 3945.4406
Fax: (04) 3945.4365 / (04) 3945.4405
Email: ogb-vietnam@oxfam.org.uk

Trung tâm Nghiên cứu và Ứng dụng Khoa học về Giới – Gia đình – Phụ nữ và Vị thành niên (CSAGA)

Nhà A9, Cóm Vòng, Dịch Vọng Hậu, Cầu Giấy, Hà Nội
Tel: (04).379.100.14 / (04) 3754.0421
Email: csaga@csaga.org.vn
Website: www.csaga.org.vn, www.thuviengbv.dovipnet.org.vn

BẢN TIN THUỘC DỰ ÁN GIỚI VÀ TRUYỀN THÔNG DO CSAGA VÀ Oxfam THỰC HIỆN